Á MERCAT

(TIPOS DE LA TERRA)

UENO; que ve ó no, senyor Jaumet?... ¡Oh, espérat, espérat!..... ¿Que no veu que las bestias frisan?..... *Generala!* Xoooo!... Atúrat!.. Bueno, ja veurá, fem fem una cosa... Que m' esperi? Lo que jo li volia dir es que comensaré á passar, ¿m' enten? Y com que aixis com aixis tinch de fer alto devant de ca'n Figueras per recullir uns sifons... Vaja, entesos! Alegrement... y vegi d' enllestir, senyor Jaumet!...

Y 'l Grabat, tot acabant de dir aquesta enderga, fuetejá á la *Generala*, l' euga de varas, y feu arribar també las caricias de la enginyosa tralla fins al *Diamante*, un caballet blanch clapat de negre, més viu que una centella y ab una forsa de voluntat que espantava.

La tartana arrencá: era la *llarga*... Jo y d' altres ne deyam lo *túnel*, perque talment no s' acabava may, y semblava impossible que duas rodas solas poguessen sostenir aquella baluerna.

A dins no hi anava encara sino la noya del manyá del carrer de la Parera: una rossa sapadeta y ben enmotllada que enrahonava poch; pero 's coneixia que tot s' ho deya ella mateixa per dins, per quant

talment no sabia qué ferse d' uns ulls blavenchs, molt grossos y molt engrescadors que donavan tota la expressió del mon á sa carona blanca y xiqueta com la d' una criatura.

En tal moment se sentí la veu del Grabat que feya deturar als animals.

—Ola, Miqueló!... Vaja, bolitra; que aquí dins hi trobarás un bé de Deu que no te 'l mereixes.

—Tú sempre de broma, Grabat.

—Apa, apa, que callém... y ves de pujá tot seguit, ó sino perts bous y esquellas, perque *toco*.

En Miqueló pujá á la tartana. A la noya del manyá li feu un salt lo cor... Ab tot se refé desseguida y pogué dir:

—¿Tú per aquí, noy?

—Ja ho veus, Riteta; avuy es dimecres y...

—¿Te 'n vas cap á Sant Celoni?

—Justa!... Y tú, noya, sembla que també?

—Jo m' arribo á casa d' una germana de la mare, que hem sapigut que 's va posar malalta aquest dia; y com que, pobra dona, casi be viu tota sola...

—¡Tartané!... noy!... eh!... tartané!...—feu una veuhassa de xantre en actiu servey, desde 'l portal d' una de las últimas casas de la riera.

—Ja va, mossen *Camildo!*... No corri, home, que no cal.

—Ves, noy, — afegí 'l capellá, que no era sino 'l rector de Vallgorguina, home de bona talla, bastant cotrat pel sol y de cara un xich feréstega;—noy, entra á buscar unas *graciosas*, que las carregarás al derrera.

—Bueno, ja va... ¡Vatúa 'l mon dolent!... Ja 'm descuydava de anar á buscar al Mingo.

—¿L' agutzil d' Olzinellas? Pero encara es viu aquest bon home?... Jo 'm creya que s' havia desllorigat de resultas d' aquella cayguda.

—¡Oy, mírissell Qui del llop parla...

Mentrestant mossen *Camildo* ja era dalt de la *llargaruda*, y ab prou travalls per soure s' entrecamá ab en Miqueló. Aquest seya costat per costat de la Riteta y no s' aprofitava gens ni mica de la ocasió de garlarhi pel terme baix, perque, francament, tan bon tros d' enza era l' un com l' altre.

Lo rector, després d' haver donat lo «bon dia» als que trobá dins de la tartana, 's tragué de la butxaca de la sotana un breviari groixut y revellit y 's posá á resar.

Lo Mingo ja obria la portella y deya tot muntant:

—Deu hi sia, *caballeros!* —y tot seguit lo veure al rector li feu arrufar lo nas y s' assentá al cap de vall de la tartana, tan lluny d' ell com pogué.

—Y donchs, Mingo, que 'ns en tornem cap á joch?

L' agutzil contestá ab un «sí senyor» que semblava que volgués dir «¡Mala negada fassis!»

Mossen *Camildo* ja sabia de temps que aquell no podia veure als capellans... sens que aquestos li haguessin fet may res, y 'l compadía. Per aixó no pogué dissimular una mitja rialla quan sentí la resposta del agutzil.

—¿Qui falta pujar més, Grabat?—preguntá en Miqueló per dir alguna cosa.

—Lo senyor Jaumet, falta... ¡Recristina y quin home tan ganso!... Té; ja som devant de ca'n Figueras y encara no deu haver comprat los macarrons... ¡Senyor Jaumet! ¿qué fem?

—Ja va, noy; espérat!—contestá l' anomenat desde dintre la botiga.

—¡Alsa, puji, puji!... Ja li portaré á dintre aquest bulto. Bueno!... Ara sí que aixó semblará 'l ferro-carril... *¡Generala!*.. ¡O...osque!... ¡Au, au!... *¡Diamante!*... ¡Mala centella t' esberli!..... ¡Ja t faré anar pels sots jo, com una rehira de bet!... ¡O..osque!...

La tartana trontollava d' alló més... La veritat sia dita, la carretera d' Arenys es de las més dolentas.

—Vaya, vaya de senyor rector,—digué 'l senyor Jaumet, tot encenent un cigarro. — ¡Quant temps feya que no li veyam la cara per aquí á Arenys!. .

—¡Oh! Aquestos dias ab aixó del cementiri nou no m' he pogut moure de Vallgorguina... Li dich, *don Jaime*, que estich marejat ab tant de tripijoch.

—Tot deu ser per culpa d' en Met, y no sé res.

—¿Qui? 'l batlle? Ca!... Si no ha vist vosté un home més pacífich. Lo que es ara se 'ns ha tornat un bé. ¿Sab qui es qui més hi ha ficat má en tot aixó? L' hereu Xeringa.

—¿Qué diu, home?

—Lo que sent. Y be; ¿qué s' hi fará? ¿No veu que es un home de ideas tan avansadas?

—¡Y ell que sabi!—saltá dihent l' agutzil, sens que ningú li preguntés quants anys tenia. — Si senyor, sí; ja pot mirar, mossen *Camildo*... Lo que es lo noy Xeringa un federal dels probats. ¡Ja está

dit! Y no podia comportar que 's fes lo cementiri nou, perque ¡vaja! perque era un agravi pera tothom.

—¿Que tens son, Miqueló?—preguntava mentrestant la Riteta al seu vehí, que no badava boca y estava tot encongit.

—Lo que tinch son ganas de baixar; me trobo un xich marejat y...

—Endemés, Mingo,—digué 'l senyor rector, confegint la conversa,—me fa estrany que vulgau ser defensor del noy Xeringa, una persona que no procura sino posar mal entre 'ls que 'l rodejan.

—Y donchs ¿qué dinhen, senyor rector, per Barcelona?—preguntá 'l senyor Jaumet per cambiar de conversa.

—Ara com ara sembla que tothom está capficat ab aixó del paro de las fábricas.

—¡Ben fet!—digué 'l Mingo.—Jo las pararia per sempre!

—¡Just! Aixis no haurian de travallar los comparets. ¿Oy, beneyt del cabás?

—No senyor; aixis potser los *frabicants*, aquets poca... soltas, per no dir una altra cosa, que tots, qui més qui menos, haurian d' anar á tirar un carro, no xuclarian la sanch del travallador.

Lo senyor Jaumet y mossen *Camildo* esclafiren ab una rialla á *duo*.

—¿Qui vos ha ensenyat á dir aquestos disbarats, sant cristiá.

—¡Oh, disbarats, disbarats!... ¿Qué 's pensa que 'm mamo 'l dit jo?... ¡Aném, home; soch una mica més esquiiat de lo que molts se pensan!... ¡Soch lliberal, veliaqui!

La tartana 's deturá. La carretera en aquell tros oferia una munió de giravoltas als ulls, que havian acabat de marejar al pobre Miqueló.

—No, si jo ja ho sé; á mí no 'm proba anar ab tartana.

La Riteta se 'l mirava ab ulls plens d' interés: lo senyor rector li oferí uns clavells sechs pera que se 'ls posés á la boca; lo senyor Jaumet volgué ferli xarrupar una mica d anissat del *Mono* que duya en una ampolleta, y cada hu pel son estil li prestá la ajuda que pogué.

. . . . . .

Una hora més tart la tartana arribava á Sant Celoni. L' agutzil havia baixat bana estona avans, anantsen per una dressera cap á Olzinellas y mirant ab ulls de gat mesqué al senyor rector avans de despedirse.

La Riteta, al baixar de la tartana, trobá desseguida á la minyona de la seva tia que la esperava. Avans de separarse d' en Miqueló li pegá una llambregada plena de renys, al mateix temps que de dolsura y tendresa. Lo minyó, tot sofocat, torná l' «adeu» tremolós que sem-

pre solia donar á la Riteta, y s' allunyá d' ella y després dels demés que l' havian acompanyat.

—Y vosté, mossen *Camildo*, ¿que 's queda á Sant Celoni á dinar?

—Bé hauré de ferho, *don Jaime*... Tinch de comprar uns quants caps de virám y vol dir que....

—Jo també penso buscár algun conillot que 'm fassi pessa y no me 'n vulguin massas diners.

—Endevant *señores*... Fins á més veure, senyor Rector: memorias á la Tresona.

—Adeu, noy, adeu. Serás servit.

Mossen *Camildo* y 'l senyor Jaumet se 'n anaren cap á la plassa de la Vila tot xano xano, mentres lo Grabat, després de posar lo morralet als animals, quedávas dret, contant los diners de la tartanada, y deya:

—Lo que es avuy, fillet, ha anat magre... ¡Válgam sant Patantúm!... Total, cinch pessetonas... Encara no n' hi ha com aquell que diu per esmorsar las bestias y jo!

RAMON MATEU

Octubre, 1891.

LAS TRES FLORS

ALEGCRÍA

Allá als camps de Judea, fa prop de vint centurias
voreta d' una rosa que ombreja un gessamí,
quan los alats salteris no trenan sas canturias
nevat un lliri, enveja de munts y de planurias,
flayrant y hermós sortí.

¡Qué trista l' hivernada! ¡Ni flors, ni aucells hi havia!
mes tan bon punt lo Lliri, de neu floch, esclatá,
l' aucell joliu cantava; l' herbatge refloría;
y fent al mon reviure joyós, l' astre del dia
com may brillant s' alsá.

Baix portxes d' esmeragda lo Llir creixent anava;
dins son purissim cálzer s' hi retratava 'l sol:
veya entre cortinatge verdós la volta blava
del cel, y aymant del Lliri; sobre 'l rosé 's posava
cantant lo rossinyol.

La tendra Fló amagavan lo gessamí y la rosa
gelosas, puig temían se la robás lo cel:
bella com somni d' ángel, n' es com l' encéns flayrosa;
si 'l firmament pot véurel, en sa corona 'l posa
prenentlo per estel.

Quan d' or en sa carrossa, lo fill ros de l' Aurora
surt per Llevant daurantne lo front dels monts gegants,
si 'l mon presúm del Lliri, 'l cel també l' anyora;
y vehentlo ¡ay! entre espinas florir, rosada plora
de perlas y brillants.

De bon matí hi cantavan las aus dolsas albadas,
ensemps que 's deixondía la terra ab un somrís;
y aquellas flors divinas, pel fresch oreig gronxadas,
semblava 's trasmetían suavíssimas besadas
remors del Paradís.

Los ángels hi glosavan trenadas cantarellas
de liras d' or ab notas y ab aleteigs divins;
ab aleteigs que feyan batent sas alas bellas
y entorn volant del Lliri, com místicas abellas
del cel, los Serafins.

La font que devallava jugant de la montanya,
per véureho, ¡quantas voltas s' havía deturat!
fins per millor sentirla la melodia estranya
no feya 'l vent colltorse dintre 'l torrent la canya
ni 'l brí d' herba del prat.

Del firmament l' estrella creu á la Flor, germana
baixada assi á la terra per trauren la foscor;
y de la nit serena l' hermosa sobirana,
las remorosas ayguas per platejar, demana
del Lliri la blancor.

Perque lo sol, del Lliri no enmorenís la testa;
lo gessamí y la rosa guarnianli un dosser;

y per lliurar son cálser, quan ronca la tempesta,
posávanli amatentas sa esmeragdina vesta,
la vesta del verger.

Passant los zéfirs dolsos d' hermosa primavera,
de xafogor vingueren las tardes del estiu:
cent colps lo sol marcidas la neu y purpra haguera
del Lliri y de la rosa; lo gessamí, més, era
per ellas fresch, ombríu.

Més ¡ay! d' esta vall trista ¡que 'n son d' esfulladissas
las ditxas! va marcirse 'l gessamí amorós:
soliuas sas companyas deixá y anyoradissas,
que recordant las horas de llur ombríu felissas
cloguérenlo las dos.

¡Oh sol, te 'n condolgueres, mil mons tu que illuminas,
d' aquellas flors que davan mellor encéns á Deu!
suaus tos raigs besaren aquellas flors divinas:
pel Lliri sols, traydoras, sentíren las espinas
enveja de sa neu.

Cresqueren en mala hora; punyir jamay las canses:
cresqueron, y ofegaren lo Lliri aquell florit.
Com llum que ans d' apagarse claror més viva llansa,
més flayre á las espinas deixant, ¡dolsa venjansa!
lo llir restá esllanguit!

Perdé la rosa trista llur tendre pariona;
la vida de sa vida, l' amor de sos amors:
bé 'l Maig aucells escampa; de flors gaya corona
bé porta; d' aucelladas y flors, ¿que se li 'n dona?
¡si pensa ab altres flors!

Tots los matins y vespres, en voladuría solta
cantant quan se despertan ó adormen los aucells,
la terra quan alegra, quan sópita 'ls escolta;
la rosa ovira al Lliri, dalt la geganta volta,
entre 'ls estels més bells.

Veyentla perlejanta, d' aquella flo' á las voras
un rossinyol li deya:—¿Tos goigs hont son? ahir
ditxosa 't bressolava l' oreig; ¿perqué avuy ploras?—
—Jo anyoro,—respón ella;—¡felís tú que no anyoras!
¡sols puch plorá' y morir!—

Morí; puig ¡ay! la vida per ella era un martiri;
morí la flor marsida d' amor y anyorament.
Los Angels la pujaren en brassos al empiri:
y allí, dessota l' ombra del gessamí y del Lliri,
floreix eternament.

Ja 'l Lliri, ni la rosa, ni 'l gessamí en la terra
no hi son; del cel baixadas, tornaren al cel blau;
més queda al mon sa flayre que del pecat desterra
la corrupció, y ab ella lo monstre de la guerra;
deixárenli la pau.

Estrellas de la terra, lo mon illuminaren
á dolls vessanthi tota sa resplandenta llum;
del cel flors las més gayas, lo mon, quan esclataren,
hermosas al esténdrers, quan mustias s' esfullaren,
ompliren de perfúm.

No hi son: més aleshoras ab nou alé de vida
aquesta vall d' espinas de rosas se cobrí:
de flors ab suau aroma la terra al cel convida;
flors de virtuts cristianas que al mon trauhen florida;
l' Esglesia es son Jardí.

JOAQUIM OLIVET.

LO COCODRIL

FAULA

Del álbum de D. Lluis Tintoré Mercader.

Dins del llot soterrat passa
tot l' hivern lo cocodril,
fins que 'l sol los monts desglassa
fent eixir de mare al Nil.

En sa boca y en sa esquena,
tot lo temps en que dorm ell,
nian cuchs de tota mena
de sa escata entre 'l clovell.

La avinguda 'l reviscola;
l' aygua 'l deixa net del fanch;
més los cuchs que té en la gola
continúan xuclant sanch.

¡Quín torment portáls á sobre!
¡Sentíls picá, quín torment!
¿Quí ha de compadirlo, al pobre,
si es un mónstre lo pacient?

Del gran riu se 'n va á la vora,
fent un ample y llarch badall;
y, com ell sap plorar, plora,
y 'ls seus plors omplen la vall.

Compassivas voletejan
cap á n' ell las aus; al coll
se li fican, y 'l netejan
d' aquells cuchs del ayguamoll.

. . . . . .

Mortals, que 'l fanch ensopia,
y sou de mals cuchs lo niu,
Déu bons ángels vos envia;
obríu vostres cors, obriu.

† DAMÁS CALVET.

Novembre, 1890.

Á MA ESPOSA

Altre temps esposa mía
gosava á punta de dia
contemplant los aucellets,
que ab saltirons d' alegría,
refilant ab armonía
s' ajocavan als niuhets.

Pel jardí, de las flors bellas
ne cullía sas poncellas
que 't portava tot seguit:
las flayravas delitosa
y tot seguit, cara esposa,
te las posavas al pit.

Més avuy ma Doloretas
los aucells y las floretas
ja no 'm donan tan consol;
y es perque una nina hermosa
ab sa careta de rosa
me somriu desde 'l bressol.

Al contemplar quant joyosa
l' amanyagas afanyosa,
vos estimo de tot cor.
¡Y com nó! si eixa tanyada
de tan ufana brotada
n' es lo fruyt del nostre amor!

Y per aixó emocionada,
quan la tens amanyagada
al impuls d' un suau brés,
tot cantantli cansonetas
ella agita sas manetas
com demanantnos un bés.

R. G. y R.

A LA VERGE MARÍA

(Poesia distingida ab primer accéssit en lo Certámen de Manlleu.)

Pobre es ma veu, Regina,
excelsa magestat, font de puresa:
pobre es, Verge divina,
¡oh celestial Primpcesa!
pera cantar ton nom y ta grandesa.

Atrevida ma pensa
á Tú enlayrar son vol folla delira;
ta gloria veu inmensa,
ma mesquinesa mira,
y, las mans tremolant, polso la lira.

Perdona, donchs, perdona,
Sobirana del cel ¡oh Mare aymada!
si pobre papallona
á Tú ve enlluernada
y en ta esplendenta llum cau abrusada.

Mória en tos brassos, mória
l' hermosura esguardant que t' engalana;
que no vol altre gloria,
altre goig no demana
qui es bon fill de la terra catalana.

María, Verge Santa,
que en los purs raigs de gloria t' enmantellas,
y naixen baix ta planta
las més brillants estrellas
de ta esplendor gelosas totas ellas.

María, flor gemada,
del Verger celestial casta assutzena;
¡oh Verge Inmaculada
de santa gracia plena!
la gloria de ton nom l' espay umplena.

Tú n' ets lo nort y guia
del català, Tú n' ets sa protectora;
son pervindre á Tú fia,
Tú n' ets qui més adora,
y si 's troba en perill ta ajuda implora.

Des que naix, amorosa,
com fill l' aculls ab maternal tendresa;
Tú 'l cuydas carinyosa
durant sa jovenesa,
Tú n'has vetllat sos somnis d' infantesa.

Ja 'l bressan de sos avis
los cants en ta llahor, que l' aconsolan,
y quan sos tendres llavis,
qu' incerts encar tremolan
volen parlar, ton nom ben tost mormolan.

Ton nom, qu' es sa esperansa;
ton nom, qu' en las tempestas de la vida,

segur port de bonansa,
may d' invocar oblida:
ton nom qu' adora ¡oh Verge benehida!

A sos fills trasmet pura
la fe qu' ell ha heretat, ferma com roca,
y quan la mort atura
sos passos, de sa boca
brolla lo darrer prech que á Tú t' invoca.

Jo vull també, ¡Oh Senyora!
venerarte tot temps, ta gracia imploro;
jo cantaré tot hora
ton nom, que tant adoro,
perque un caudal d' amor per Tú atresoro.

Reyna del cel, María,
la que adora mon cor, ¡oh Mare aymada!
perdona ma follía
si ab altiva volada
oso, ardit, endressarte una cantada.

JOAN MANEL CASADEMUNT

QUADROS AL VIU

LO GALL DE DONYA ALFONSA

A ja bastants anys que venia á casa com á parroquiana y amiga una senyora madrilenya anomenada donya Alfonsa, y 'ns tenia tanta lley que quan se va morir ma darrera filla Montserrat, al saberho plorava la bona senyora més que jo.

Donya Alfonsa era una senyora de bon regent, d' uns cuaranta anys, més se mantenía tan fresca que semblava una nena de quinze. Era blanca y rossa ab una rosa á cada galta y uns ulls blaus tan bonichs y expressius que no n' he vist d' altres. Com á bona castellana no era molt alta, pero rodenxona, y tan graciosa que sa persona parlava més que sa boca, puig alló era un tragí.

Encara me sembla véurerla ab son vestit d' istiu de percaleta blau y ab sa mantellina de satí negre ab vel y guarnició de blonda, veritable mantellina madrilenya, aquesta pessa del trajo femenil que s' ha perdut pera donar lloch á aqueixos horribles cabassos que en nom de sombrero francés enlletgeixen á nostras nenas. A durar aixó aviat no

's publicará cap amonestació en l' ofici dels diumenges perque las donas no trobarán promés.

La mantellina de donya Alfonsa portada ab l' ayre que la portava ella, era capás d' adornar á una altre dona menos afavorida ¡Qué no faria en ella que 's podia dir que era la sal d' Espanya! Ni feta expressa pera representar á la Petra y á la Joana de D. Ramon de la Cruz.

¡Y quína llengua! Al sentirla á n' ella era alló de morirse de riurer perque de xistes, més de bona lley tots, ¡demanin! Jo crech que donya Alfonsa havia nascut en los barris de Lavapiés ó de las Maravillas de Madrid. Era una antiga maja, una manola. Donya Alfonsa se guanyava la vida del modo més original que pot coneixers sense ofendrer á Deu ni als homes.

Tenia un hermós pis en la Rambla, molt ben amoblat ab bons llits, hermosas cadiras y sofás cuberts de domás groch, vermell y blau segons la pessa á que estavan destinats, ab cortinatjes y cobrellits iguals.

Tenia molta plata en candeleros, cuberts y servey de taula, y per fi, tenia una casa tan ben arreglada que podia apostársela ab qualsevol senyora.

Ab un pis tan ben guarnit, donya Alfonsa admetía en ell als cantants de alta categoría que venian en los teatros de Barcelona, mes no tenía á menjar á dits cantants, sino que ells menjavan á la fonda y ella los servía al matí una tassa de té y al retirar un' altre y los cedia la habitació que volian la qual li pagavan molt bé. Tenian un saló comú pera tots en lo qual rebian sas visitas y ells estavan se pot dir á casa seva, independents y fora del bullici é incomoditats que porta una fonda, ab habitació neta com la plata, ben amoblada, llit tou y curiós y si per desgracia algun d' ells queya malalt, cap germana de la caritat los hauria cuydat millor que donya Alfonsa, perdent nits y dias al capsal de son llit. Aixis es que no mancavan may hostes á la bona senyora, y com eran diners que venian cantant no reparavan ab lo preu que ella los feya pagar, si bé que contat y debatut no 'ls costava més que un bon cuarto á la fonda.

Donya Alfonsa era viuda y tenía per criada á un regatxo de mala mort perque ella no necessitava á ningú, puig era alló de tenir bona llengua y millors fets.

Un dia l' any donya Alfonsa convidava á sos hostes y aquest dia era lo dia de Nadal.

Alashoras se veya la veritable madrilenya, la dona rumbosa com no n' hi haviá d' altra.

Lo dia de Sant Tomás anava al mercat dels galls, y aixó vull y alló no vull, duro més duro menos, comprava lo millor gall que trobava á la plassa; y aquí compro aixó y allí compro alló ensenyava rumbosa y satisfeta aquella pessa que no n' hi havia de millors en Barcelona y estava tan cofoya que donava gust de véurerla.

L' any que va succehir lo que vaig á contar, donya Alfonsa vingué á casa ab sa criada carregada ab un gall monstruós.

—Ha comprado V. el pavo donya Alfonsa, li vaig preguntar.

—Coja V. coja V. don Paco, el animalito, me contestá ella satisfeta, pero le advierto que antes tome V. un sorbo de caldo y una copita, porque no va V. á poderlo levantar.

Jo vaig pendrer lo gall que pesava com un plom.

—Jesús: señora, li vaig dir, si no ha comprado V. un pavo; si esto es un avestruz. Ni V. ni sus huéspedes le comen en ocho dias.

—Pues cuente V. don Paco, contestá ella, que el dia de San Estéban no quedarán de él ni los huesos. No comen poco los italianos y los franceses. Nosotros los españoles comemos para vivir y ellos viven para comer, y guisado como yo me sé no quedará de él más que las plumas.

—Que aproveche doña Alfonsa, vaig dirli jo.

—A la mesa hay sitio para V.

—Se agradece con toda el alma señora.

Varem encaixar y la senyora ab la minyona se 'n aná cap á casa seva.

La vigilia de Nadal compareguè donya Alfonsa, més no era aquella senyora riallera que 'n deya cent per un diner: estava groga y plorava.

—Que le sucede á V. señora, vaig dirli.

—Me volveré loca don Paco. ¡Loca de atar! respongué ella tremolant y assentantse perque no podia més.—Aquel pavo que V. vió...

—Salió malo señora, vaig preguntarli ab interés.

—Ca no señor, me contestá ella. Ni el que se salvó en el arca de Noé era mejor, era una bola de grasa, y blanco como la nieve. Después de desplumarlo, y yo para que fuese más bonito le dejé las plumas de la cola y las de las puntas de las alas, le colgué patas arriba á la ventana de la cocina para que cuantos subieran la escalera y los inquilinos de la casa pudieran contemplar muertos de envidia, aquella pieza y la boca se me haeia agua en cuanto oía á la de la tienda que desde el zaguan gritaba: —Vaya una bestia, doña Alfonsa: en mi vida he visto cosa parecida.

—No hay como tener dinero para gastarlo, contestaba la del segundo piso.

—Mire V. doña Milagros, decia la del tercero á la militara del cuarto. Mire V. que atrocidad... y yo estaba tan hueca que no cabia en mi pellejo, cuando esta mañana al regresar de la compra, la Quiteria, la muchacha que sube los escalones de cuatro en cuatro, veo que se queda parada con tamaña boca abierta y grita: — Señora, nos han robat lo gall. — Que dices mujer, grité yo, y subí hasta perder el aliento. El pavo no estaba alli.

—Habrá caido en el zaguan y la señora Elvira, la de la tienda lo habrá recogido, y grité: — Señora Elvira, señora Elvira, que se ha caido el gallo. — No, doña Alfonsa, ¿qué no lo ha tocado la Quiteria?

—No, desgraciada de mi, exclamé temblando de ira.

— ¡Bá, dijo la Quiteria, l' han robat per la finestra de la escala! Pero con una calma, que la hubiera ahogado de buena gana.

Entonces todos los inquilinos se asomaron á las ventanas del zaguan, exclamando á coro:—A donya Alfonsa li han robat lo gall, mientras la Quiteria me decia al oido:—Miri senyora, tots s' en riuhen per sota 'l nas. Yo temblaba: no cabia duda, el pavo me lo habian robado. ¿Quién, no lo sé; podria ser un vecino, como cualquiera que subiera la escalera, pues por la ventana de ésta, alargando el brazo podian cojerlo. Desatentada he comprado un pavo muerto, un saco de huesos una verdadera carroña, pues no he podido encontrar otra cosa. Yo creo que voy á enfermar, pues la rábia y la verguenza me matan, y hoy la de la tienda, la del segundo piso, la inquilina y la del tercero van á hacer la comedia á costas mias, pero si yo supiera quién me la ha pegado, crea V. don Paco que como me llamo Alfonsa, saldria al sol lo que hace años que está en la sombra y no digo más.—

La bona senyora se 'n aná tremolant de rábia y de vergonya, quan l' endemá torná á compareixer més enfadada que may.

—Sabe V. lo que me ha sucedido, va dirme casi bé sense poder parlar.

— Diga V. señora.

—Esta mañana al salir para ir á misa, al abrir la puerta del piso veo el lindar alfombrado por las plumas de la cola y de las alas que yo dejé al pavo para que pareciera mejor. Sino es la Quiteria que me ha detenido, iba de piso en piso y hacia una atrocidad. Robarme el pavo y burlarse despues. Pero yo lo sabré y entonces sabrán los inquilinos quién es la hija de mi madre.—

Vaig procurar assossegar á la bona senyora, que va passar un mal

dia de Nadal, per més que sos hostes, los cantants, varen procurar tranquilisarla, pero ella may pogué saber qui li va fer la burla de robarli al gall y posarli las plomas arrengleradas al llindar de la porta del seu pis.

Alguns anys després, la pobre senyora víctima d' un cáncer, va morir com á bona cristiana que era.

Sos hostes, los cantants, la ploravan y encara en Fransa, en Italia, y en Alemania, parlan de donya Alfonsa, de sa gracia y de la bondat de son cor, y algún d' ells recorda ab sa familia lo xascò del robo del gall y l' encatifat de las plomas en lo dia de Nadal.

No passa un any en tal dia, que á casa y de sobre-taula no surti lo gall de donya Alfonsa, fet que fa riurer á tots més en mitj de las riallas lo recort trist d' aquella bona amiga que no existeix, de sa bellesa y de sa bondat, fa que 'ls que la coneguerem plorem sa pérdua y fixem nostra mirada al cel, dihent com á veritables cristians:

—Deu l' hagi perdonada.

FRANCISCO DE PAULA CAPELLA.

DESVETLLAT

A nit ¡que es llarga! Han tocat ara las dotze. De las set que soch en aquest llit, y la cansó de cada dia.... ó de cada nit... Duas horas ja fa que estich despert; he dormit tan sols cosa d' una hora. Me recordo com si fos ara de quan l' avi contava que també ell dormia molt poch. A la meva edat ni pera dormir s' es bo. — Ab quins ulls me 'l mirava jo al avi. Sos cabells esblanquehits y las arrugas de son front m' estranyavan. Me semblava llavors que may havia d' esser jo vell. Y avuy ja ho soch. ¿Quánt temps fa ja! Com los del avi, los pochs cabells que 'm restan son blanchs: com lo seu, mon front está arrugat. Vell y casi puch dir sol, ¿qué soch jo pera 'l gendre? Res; tant de bo per ell que no fos res; li soch una nosa que l' únich que té de bo es que ha de desapareixer prompte. Altra cosa fora si visqués la meva filla. Y encara, Deu fassi que en Joan no 's torni á casar abans de morirme, que llavors... pero casis ó no 'l gendre, ó vagi jo allí ahont vulga, més sol que avuy ja no puch estarho. La gent d' avuy no la conech; la meva generació es finida ja; tots los del meu temps son morts... sols jo... ¿Jo?... ¿Quí m' assegura que demá viuré? ¿Quí 'm diu si avuy aclucaré 'ls parpres pera no desclóurels ja més? ¿Quánt puch viure jo encara? ¿cinch anys? ¿vuytanta? No ho crech pas. Per això, també als setanta 'm creya no viurer cinch anys més, y ab tot... ab tot, l' horitzó de la meva vida es molt curt.

¡Quín cambi en l' home! ¡Y qué depressa corren los anys! y que un no veu que corrin depressa fins que 'ls porta redera. Encara 'm sembla que, nin, so en lo meu poble, ¡y quín trescar per lo bosch d' en Cabrés á buscar bolets! Sortíam de bon matí lo pare, l' oncle Jaume y jo y á las nou ja cremavam dos feixos d' alsina en l' era del roldó pera courer uns quants bolets pera esmorsar. En la tarde en sortint d' estudi, tots los jorns ab altres petits com jo, anavam al nogueral de la vila á jugar y per allí ¡quínas corredissas! Al ser l' estiu no 'ns movíam de dins lo bassot que allí hi ha. Me recordo del jorn que hi tragueren ofegat al noy petit del oncle.... tenia 'ls cabells tots tirats enrera. Quan estigué acabada la carretera que traspassa la vila, ja no anarem més al nogueral; aquella carretera tan recta que 's pert de vista, recta sempre 'ns semblava que l' havían fet pera jugarhi naltres. May vaig voler ser escolá, 'm feyan riurer, los hi tirava pedras y 'ls feya correr. Una volta estava aturat un d' ells en lo devant d' una casa hont lo senyor rector donava Nostr' amo á un mafalt y allí feya dringar la campana que portava. Jo vaig lligarli un fil ab una fulla de col al redera y quan lo combregá torná á la esglesia ¡quín riurer! Los renys que 'm costá alló, del senyor rector y las estiradas d' orellas que 'm doná 'l pare, pero com més me renyavan y pegavan més reya.

¡Temps bonich aquell! Aprés, més gran, vaig festejar ab la Mercé. ¡Quín odi 'm tenia 'l Joanet de ca 'n Coma; ell també la volía y al cap d' avall no fou ni per ell ni pera mí. Lo ximplet de 'n Roch ab los seus diners y 'ls seus jornals d' horta... ¡amor! Jo també, quan me deixá la Mercé deya que 'm moriría prompte... volía fins pegarli á ella, y als tres mesos ja feya broma ab la que 'm vaig casar.

Tot ha passat ja. Morta la dona, morts lo noy y la noya... ¡pobre noya!... Al mon ¿qué hi faig? Aborrit del gendre... que me 'n fa de malicia á voltas. Massa que 'l coneixía jo y be feya en no voler donarli la Roseta. Ni 't mira, ni 't diu res... y quan festejava la noya tot eran festas. La germana sembla que 'm tingui odi. Un no 's pot queixar de res y sufreix... perque ab lo meu geni certas cosas no hi fan. Parlo de geni... ¿quín géni puch tindrer? Deixemnos de geni, á la meva edat costa molt poch de pendrer paciencia; á la vora del sepulcre no 'm resta sino pensar en Deu... y reviscolar ab aroma benhaurada la meva ánima, nodrint mon pensament ab recorts de la infantesa y de la joventut.

J. MERCADÉ Y MARTÍ.

Reus, 22 Agost 1891.

LO TEIXIDOR

POESÍA PREMIADA EN LO CERTÁMEN LITERARI DE MANLLEU DE 1890

Teixidor era mon pare,
com de nin jo també ho soch;
teixí, minyona, ma mare
com ma esposa fins fa poch.
Compto llarga parentela,
franca gent que res entela
de bons teixidors lo brill;
y seguint la noble via
que al honrat travall nos guia,
teixidor será mon fill.

Catrich-catrech,
fa brunzint la llansadora;
catrich-catrech,
llensant trama per son bech.

Tan be travallo á la *plana*,
com en los *encordillats*,

retort-semi, americana,
madapolan ó *curats.*
Trafalgar, guinea, empesas
y demés classes compresas
dins d' aquest vastíssim ram.
En cotó, re' enrera 'm queda,
y en fil, llana, yute ó seda,
no crech pas que hi patís fam.

Catrich-catrech,
fa brunzint la llansadora;
catrich-catrech,
llensant trama per son bech.

Som dilluns, cap á la feyna;
viva Deu, y quin delit;
lluny silenci, que ja reyna
del travall lo sant brugit.
Uotador! allarga 'ls brassos,
que no 's poden fer atrassos;
llansadora, ara va dols.
¡Oh! qué ayrosa traqueteja
y en la *calada* 's rabeja
com lo peix pels ayguarols.

Catrich-catrech,
llansadora, noble aranya;
catrich catrech,
llensa trama per ton bech.

Qué be va; *ni un fil*, cóm goso;
¿qué es aixó?... van á parar;
redeu, si tot just m' hi poso,
y mon fill ve ab l' esmorzar.
Té un calaix, noy, para taula,
esmorsar, santa paraula;
partim, fill, fem net cistell.
Res no toquis, Deu m' ajudi;
ja 'n sabrás, mes ara á estudi,
perque 'l mestre 's torna vell.

Catrich-catrech,
llansadora en tant esmorso;
Catrich-catrech,
llansadora esmola 'l bech.

Sant Tornemhi, má al disparo;
s' hi coneix lo curt repós;
llistas faig, dos minuts paro,
catrich-catrech, fora 'l tros.
Be va tot. ¡Ave María!
qué corrém, si ja es mitjdia,
cap á casa teixidor.
Ben depressa, puig m' esperan
los sers que més me veneran
y 'ls que més vol lo meu cor.

Catrich-catrech,
llansadora lleugereta;
catrich-catrech,
clou per un moment ton bech.

Com lo matí, á totas pressas
cau la tarde: es un jornal;
Deu n' hi do, bé estich de pessas,
no faré mal setmanal.
Dimars som, trich-trech s' escolta,
y 'l dimecres també volta;
bon dijous, som *Sant Tombém*.
Llansadora ab forsa alena,
que sent la setmana plena,
curullada la farém.

Catrich-catrech,
llansadora, ves per feyna;
catrich-catrech,
brunz y vola com llampech.

Los descuyts de las *metxeras*,
grossos ulls dels *filadors*,

y *urdidoras*, *rodateras*,
ressecats dels *paradors*,
anyadits, *xamichs*, *comandas*,
nus, *burriga* y *gata* á tandas,
tot fa cap cap al teler;
mes jo ho curo, y que no 'm tatxin,
puig tampoch vull que 'm despatxin,
Deu me val, per mal feyner.

Catrich-catrech,
llansadora ves per feyna;
catrich-catrech,
brunz y vola com llampech.

Jamay d' ull la *estesa* deixo,
que se 'n porta 'l *plegador*;
enganxats, jo 'ls aclareixo,
trayent brossas y llevor.
Mos dits faig servir d' arpellas,
y 'l fil passa las anellas
ab un nus que ni 's coneix;
embolichs de *pinta* y *pua*
no 'n té gayres qui be nua,
fent més goig lo que 's teixeix.

Catrich-catrech,
brunz y vola, llansadora;
catrich-catrech,
brunz y vola com llampech.

Clarianas, *enmascaras*,
tramas brutas, *escarbats*,
pilots, *claps*, *carreras*, *taras*,
que en rentant tot son forats.
En no ferne empeny ma trassa,
y si ab tot alguna 'n passa,
greu me sap y pena 'm don;
si 'l teixit va á terra llunya
vull que diguin: Catalunya
te 'ls obrers millors del mon!

Catrich-catrech,
llansadora, avansa, avansa;
catrich-catrech,
brunz y vola com llampech.

Som divendres de vesprada,
dissapte es del foraster,
que ell demá á un' altra encontrada
ferhi cap es son deber.
Som dissapte, tothom gosa;
lo pler d' ara es com resclosa
que de colp romp l' aturall.
Frego y trech taca rebeca,
puig del such de ma munyeca
queda 'l ferro com mirall.

Catrich-catrech,
llansadora, ja manyaga,
catrich-catrech,
llansadora para en sech.

Ja he cobrat! quína alegría!
tinch tant goig que al cor no cap;
fa trenta anys faig eixa via;
si he gosat, sols Deu ho sap.
Ja veig al portal ma esposa
que al pit du á ma filla hermosa,
y 'l noy corrent ve á abrassarm'.
Sers volguts ¡oh! ma filleta,
d' ángel fent la rialleta,
deixa 'l mugró per mirarm'.

Catrich-catrech,
fan los besos en ma cara;
catrich-catrech,
los que 'm fan y 'ls que fer dech.

Noya, té, compra una pinta;
paga si has anat fiant;

poch ó molt treu per la quinta,
que 'l noyet se va espigant.
Sopém ab calma, mestressa,
plegant d' hora res m' apressa,
y aquí estich dins del meu Maig.
Es fosch ja, aneu á la nona,
que jo tardaré una estona,
puig que al *Coro* tinch ensaig.

Catrich-catrech,
fa la clau tancant la porta;
catrich-catrech,
de ma orella sento á frech.

Enaltim nostre sant lema
de *progrés, virtut y amor;* (1)
tres puntals ferms per l' emblema
de tot bon travallador.
Ab la púdica *Violeta*, (2)
ó la alegre tonadeta
de *La nina dels ulls blaus*, (3)
cantém ayres de la terra,
y si n' entoném de guerra,
son *Los Nets* d' uns guerrers braus (4).

Catrich catrech,
me fa 'l coro mentres canta:
catrich-catrech,
de ma orella sento á frech.

¡Festa! ab roba endiumenjada
cap á Missa ab mon fillet;
á la tarde á fer brenada
á una font que hi ha propet.

(1) *La Maquinista*, verdader himne al travall, de Clavé.
(2) Redowa corejada, de id.
(3) Preciós idili á veus solas, de id.
(4) *Los Nets dels almogàvers*, de id.

Ma filleta joganera
xarroteja riallera
saltant d' un al altre bras.
La font es en lloch fresquívol,
lo panorama atractivol;
nostre cistell més que ras.

Catrich catrech,
fa un rajet d' aygua que salta;
catrich-catrech,
fa l' aygua ab fluix espetech.

Bacallá esqueixat, sebetas,
quatre olivas, julivert,
pa del dia, y entre herbetas
un *gatet* fins dalt omplert.
Be va, 'l noy ja 's neguiteja;
somhi; sembla que 's ganeja;
Deu n' hi dó; está bé y es bó.
Bon pagés, si bé 'm serveixes,
del que jo faig tú 't vesteixes;
fent per mí, per tú faig jo.

Catrich-catrech,
entorn la font l' aucell canta;
catrich-catrech,
de passadas fent aplech.

Ja fosqueja, esposa meva,
retorném á nostra llar,
hont s hi troba 'l goig sens treva,
que estimante hem de gosar.
Mira 'ls aucells que á parellas
y ab joliuas cantarellas
van en busca de son niu.
Femhi cap, y ab dols auguri
vulgui 'l cel que sempre duri
de nostre amor lo caliu.

Catrich-catrech,
fa l' oreig besant los arbres;
catrich-catrech,
fa 'l brancám ab suau rebrech.

Demá es dia de tornarhi;
d' hora al llit per matinar;
oh Deu, que 'l travall no 's pari,
puig pels fills haig de vetllar.
Y si en altres punts d' Espanya
l' obrer fa una vida extranya,
no 'n fem cas, la via fem.
Nats en terra catalana,
á la veu de la campana
pau á nostras llars portém.

Catrich catrech,
llansadora 'l bech esmola;
catrich-catrech,
torna á anar com un llampech!...

JAUME CASAS Y PALLEROL.

JOVENTUT

Ja miro retornar la primavera
ab son róssech de llum y de color
y á la aureneta voleyar lleugera
y arreu espuntar flors.
Ja la nit me perfuma ab sa alenada
y en la inmensa foscor del ample cel,
com ulls brillants de dona enamorada
fulguran mils estels.
Ja la terra joyosa s' enmantella
y 's gronxan en la branca 'ls tendres nius
y 'm bat lo cor ab aleteig d' aucella
y 'l mon en tant somríu.
Y es que la joventut ja es arribada
ensemps per la Natura y per mon cor
y ma sang de vint anys sento cremada
á son vital calor.
Joventut! Joventut! Oh flama ardenta
don' ayre á mos pulmons, vida á mon ser!
Apaybaga la set que m' atormenta!
jo vull beure en la copa de tos plers.

BONAVENTURA **BASSEGODA.**

MARINESCA

Á MON VOLGUT AMICH L' ESCRIPTOR ERNEST MOLINÉ BRASÉS

ALVINATJE 'l mon, baylet!... Si no fuges d' aquí damunt la xarxa, 't vento un revés que 't malmeto!..... Arri, per munt!...

Aixís deya un gat de mar vell y xaruch á un marrech de sis ó vuyt anys que ronsejava aprop seu, com si li busqués las pessigollas.

Quan lo xaval se sentí la andanada per sobre, apretá á correr saltant més llest que cap llissara, y 's posá en un dir Jesús á bona distancia del mariner.

Feya una nit de lluna tranquila y silenciosa, com pocas ho son al mes d' Octubre. Lo bon avi cusia y mudava 'ls suros trencats d' una xarxa de sardina ja vellota, y á estonas cantirojava ab veu tremolosa alguna corranda.

—¿Qué redimontri deu fer aquesta gent, que trigan tant avuy?.... Al menos vinguessin ben carregats de boga y de surell... Pero sí, sí. Deu te 'n dará!... Ahir ¡malvinatje 'l pop! lo Noy va fer sis rals y mitj rodons de tota la pesca de la nit... Si per això es que aném á pescar á la encesa, á fe de neu, més val anárnosen á dormir. Aixís al

menos no 's perden bous y esquellas... Calla!... Per la banda de garví crech que ara 'ls sento... Oy, que es la veu del Noy!... Sembla que venen alegres... Vejám, vejám que será aquest bon humor.

Aixis era. A cosa d' un tiro de fusell, mar endins, se sentia lo xapoteig dels rems y la xarradissa una mica confosa dels mariners que tripulavan la llanxa que esperava 'l vellet, tot adobant la xarxa.

Aquella nit s' havian estalviat l' atxa de vent... Feya una lluna més maca!...

—¡Pareee!... —cridá una veu sortida de la llanxa, que s' anava acostant á terra.

—¡Assiiii!...—respongué 'l vell, que ja sabia que no podia tardar gayre aquell crit d' *atracada*.

Després s' aixecá, aconduhí una mica la xarxa que tenia entre mans y avansá vers la mar unas deu ó dotze passas, deturantse en un paratje hont las onas, sempre enjogassadas y xerrayres, arribavan sovint.

—Pareee!—feu altra volta la veu del que semblava 'l patró.

—Qué hi ha, noy?

—Tingueu á punt los pals.

—Be prou que 'ls hi tinch, home!..... ¿Cóm ha anat, cóm ha anat aixó?

—Be, pare; molt surell y poca boga... ¡Ah! ¿May diriau qué més portém?

—Una ballena, pot ser...

—No una ballena... pero mireu.

—¡Diatsus, quín llusset més maco!... ¿Quí l' ha topat?

—En Bialó l ha trobat dins de la tercera nansa... ¡Ala, desseguida, noy, atraca!... Atraca tot!... Bueno.

Un dels mariners, que duya tots dos rems, obehí á la veu del patró, fent arribar la llanxa á la sorra. Lo Noy saltá, mullantse las camas cosa de dos pams, y duent lo llusset á la má.

—Amunt va, noys!... ¡Oopa!... ¡Upa!... ¡Vaja, una mica més d' ánima, malvinatje una onada dolenta!... ¡Oupa!...

La llanxa era ja casi bé á puesto. Tots los mariners, que eran cinch, y 'l vellet sis, á copia de forsa li acabaren de deixar.

En aquell moment arribá, lleugera com una gabina, una minyona de bon regent, que sens dir un mot tapá 'ls ulls del Noy ab las mans, per part derrera.

—¿Quí soch?—preguntá tot seguit.

—No ho sé, filla... ¿Que sabeu quí es, pare, una noya que 's diu Mariona y té 'ls ulls blaus?

Lo gat de mar esclafí una rialla.

Mentrestant los mariners anavan carregant las paneras de peix que hi havia damunt las bandas de la llanxa y las duyan cap á las casas que á pocas passas de la platxa 's veyan.

—Mariona, mira quín llus.

—Alsa, noy!

—Será per demá á dinar,—digué 'l vell.

—¿Sabéu que pensava jo, Magí?... Guardarlo pels senyors de la torra.

—*Bueno*, pero que al ménos lo paguin bé.

—Y ¿quí es que ha demanat justament un llús?—preguntá 'l noy ab veu un xich alterada.

La Mariona no respongué de moment; després, com si li costés dirho:

—Lo senyoret Lluís.

—Ja m' ho pensava!... Mira, ja li pots dir al senyoret Lluís que si vol llús, que 'n vagi á pescar, ó sino que prou llús es ell.

—¡Noy!—observá 'n Magí—ves de no parlar malament dels senyors de la torra.

—Cadahú s' entén y balla sol, pare.

En tal punt de la conversa pare y fill arribavan á casa seva.

—¿Vols sopar ab nosaltres, Mariona?

—Que vagi de gust, Magí—contestá la noya.—Bona nit!

—Y bon' hora... ¿Sortirás á la finestra á las deu?—afegí 'l noy.

—Sí. Adeu.

Una estreta de ma dels dos joves sellá aquella despedida. Lo fill d' en Magí, 'l vell gat de mar, casibé no tastá res.

—¡Vaja, qué hem de fer, beneyt del cabás!... ¿Qué no has de menjar?

—No tinch gana; deixeume estar, pare.

En Magí no digué una paraula més. Acabat de sopar, se 'n aná al llit tranquilament, deixant á son fill assegut en una cadira, ab un bras recolsat damunt la taula.

«Miréu que es prou... (rumiava lo patró de la llanxa) tan bé que 'm trobo á la mar... y tan cobart que soch á terra... Ara per ara ho tiraría tot á rodar!... Mala negada!...»

Aixís que varen caure las deu s' alsá de la cadira y, prenent de damunt d' un' altra un mocador de llana que sempre duya al coll y procurant no fer soroll al obrir la porta, sortí al carrer.

Mentrestant la Mariona l' esperava, afanyosa, darrera la reixa de casa seva.

—¿Mariona?

—Ola, noy ¿ja ets aquí?

—Si... May dirías lo que he somiat aquesta nit passada.

—No ho endevinaría pas.

—He somiat—continuá l' Andreuhet ab veu fosca y tremolosa—que m' emportava á un tal senyoret Lluis mar endins y que li feya fer un cap-bussó desde la llanxa estant.

—Donchs jo he somiat que eras un ximplet, noy.

—¡Oh, prou!... Ja veurás quan l' atrapi.

—¿Qué li farás, vejám?

—¡Mariona, Mariona!

—¿Vols jugarte que me 'n vaig á dintre ara mateix?

—¡Mariona!

—«¡Mariona!»—repetí ella, escarnintlo.—No mereixes que jo t' estimi gens ni mica...

—Pero escolta, dona...

—Hont s' es vist tenir gelosía d' aquell pelleringa...

—¿Qué t' has enfadat, Mariona? .. ¡Vaja, respóu... ¿qué t' has enfadat?

—Donsas si que m' he enfadat... Y ab rahó.

—Ja no hi tornaré més; perdonam, Mariona.

—Si vols que 't perdoni...

—¿Qué, digas!

—Si vols que 't perdoni, tens de ferme una cosa.

—Cuyta, digas, Mariona!

—Tens d' anar demá dematí á portar lo llusset á la torra.

—Ho faré—contesta resolut l' Andreuhet.

—Y tens d' entregarlo justament al senyoret ¿entens? á n' ell mateix.

—Li daré á n' ell mateix, Mariona.

Per aquest terme acabá la conversa dels dos minyons. Es de suposar que deurían quedar mes amichs que may, perque al allunyarse 'l noy de la reixa, feya una cara de satisfet que ni que hagués tret la grossa de Nadal.

Més vos diré. Fins tinch entés que quan arribá á casa tingué ganas de sopar y tot.

RAMON MATEU.

UNA LLÁGRIMA

En la Esglesia de Deu mentres resava
vaig sentir aprop meu lo sanglotar
d' algú que reprimintse sospirava
tan dols y tan suau que fins semblava
d' un colom celestial lo parrupar.

Buscant entre la sombra vaig trobarhi
una dona aprop meu alsat lo vel
fixos los ulls com en suau desvari;
semblava l' angel guarda del sagrari
que hagués baixat deixant son niu al cel

Jo no sé quina trista melangía
tenia son plorar ni que hi havía
d' inmens y de sublím entre ella y jo
ni sé tampoch perque partí aquell dia
entre ella y Deu resant una oració.

Dintre son pit creixent la consumía
l' amor mes gran que hi ha: l' amor de Deu

y allá la veya jo dia per dia
esllanguirse com eura que 's mustía
caragolada als brassos d' una creu.

Y cada dia jo á la Esglesia anava
y agenollat als peus del sant altar
embaladit mirantla me quedava:
no sé si es que mon cor ja l' estimava
ó que d' ella aprenía d' estimar.

En sos ulls celestials plens de tristesa
disolta ab tot lo inmens de son amor
oscilava una llágrima suspesa
que com estrella desde 'l cel despresa
per son rostre rodant caygué en mon cor.

Y jo la vaig sentir mes no com lava
d' un volcá que encengués un polvorí
sinó tranquila y pura com la blava
claror de sos ullets, que m' arrossava
com á las flors rosada del matí.

¡Més ay! del temple un dia m' en anava
presa lo cor del sentiment mes viu;
l' aucell de mon amor que tan aymava
cap dalt al cel anyoradis volava
deixant fret y glassat açi son niu.

Sol del amor que al naixer se ponía
¡be 'n fou de curt y trist lo teu camí!
Una llágrima pura de ma aymía
te va fer naixe' un jorn; la melangía
y la tristesa fou ton únich si.

Portat per mon amor ó per la enveja
he entrat avuy en lo palau dels morts.
Ab l' últim raig de sol lo cel clareja
¡qué trista es la quietut que açí 'm rodeja!
més al menys me trob sol ab mos recorts.

Encara raja sanch de la ferida
que vas obrir deixantme en lo meu pit:
sento per ella com s' en va la vida
y vinch pera curarlo en la benehida
regió d' aquells que 'l mon dona al olvit.

Jo com avans t' estimo, hermosa meva,
mes si avans no gosava á dirtho may
ni ho podías compendrer, ja sens treva
desde 'l cel ho comprén l' ánima teva
al mirarme aquí baix morir d' esglay.

Per xó he vingut avuy al cementiri
y sobre ta fossana lo cor meu
pera pagarte un deute 'm fa venirhi
avans que anyoradís mon cor espiri
y vinga á retrobarte aprop de Deu.

Una llágrima teva hermosa y pura
un jorn vaig sentir caurer en mon cor
portant quelcom de Deu y ta hermosura
fent naixer dintre meu la suau dolsura
d' un sentiment sublim y d' un amor.

D' un sentiment sublím que á tu 't tenía
agenollada al peu del sant altar
y d' un amor inmens que en mon cor nía
y 'm fa anyorar la mort, hermosa mia,
pera poguerte prompte retrobar.

A retornarte vinch avuy aquella
llágrima teva que caygué en mon cor.
Náufrech perdut per qui s' ha post l' estrella,
aucell á qui han robat sa dolsa aucella
jo soch tan sols des que he perdut l' amor.

Desd' est palau en que lo mon s' olvida
veig mes aprop mos dos amors millors
l' amor de Deu que desd' 'l cel me crida

y ton amor, ma hermosa Margarida,
del jardí de mon cor únicas flors.

Que be que estich sobre la tomba freda.
D' avuy per sempre aquí es lo meu palau!
en oasis d' amor mon cor hi neda;
en lo petjer d' aquesta flor se queda.
¡Oh flors del mon! ¡adeu! ¡adeusiau!

JOAN BARÓ.

Diada dels morts de 1889.

LA BATALLA DE TETUÁN

Premiada en los Jochs Florals del «Rap-Penat» de Montevideo.

En las fértils margenadas
del famós Guad-el-Jelú,
nostras tropas esforsadas
l' hora esperan, disposadas
per lluytar ab cor segú.

Lo Marroch ja 'n té memoria
de sas gestas de gegant;
pe 'l camí de la victoria
los ha vist arribá ab gloria
vora 'ls murs de Tetuán.

En vá avuy lo pas los tanca,
que be prou coneix sos fets;
sols una embestida 'ls manca
y veurán la ciutat blanca
ab sos murs y minarets.

Per xó 'ls nostres ab fé vera
ja sas tendas van plegant;
qu' en la lluyta que 'ls espera
no 's pot pas tornar enrera,
s' ha d' anar sempre en avant.

Per 'xó ab ánima frissosa
lo mal temps han vist venì;
tan bon punt ne quedi fosa
la boyrada tenebrosa
¡quí 'ls detura en son camí!

Ja ha apuntat un raig de sol
esquinsant la nuvolada;
ja fa vía 'l bran estol
del exércit espanyol
caminant en avansada.

L' imán que sos ulls atráu
son las tendas enemigas;
lo campament es la clau
de las portas de la pau,
terme y fí de greus fatigas.

Per guanyarlo ¡quín delit!
¡quín afany! ¡quína ardidesa!
¡ay del marroch atrevit
que quan d' *avant* soni 'l crit
vulla esperar l' acomesa!

Lo segon Cós va al devant,
l' invicte Prim es qui 'l mana,
y á sa vanguardia avansant
marxa l' aplech arrogant
de la terra catalana.

La vermella barretina
besa sa testa ab amor,

y l' anell montserratina
com sagell de fé divina
junta al coll lo mocador.

Arribats tot just d' ahí
pe 'l combat ja s' adeleran;
es En Prim qui 'ls guía allí:
¡pe 'l bateig de sang qu' esperan
no hi ha pas millor padrí!

Per planuras dilatadas
van passant las divisions;
s' ouhen sols de las petjadas
las remors acompassadas
y 'l rodolar dels canons.

Al fi 's torba 'l callament;
del combat ja ha sonat l' hora;
lo canó udola furient;
sa fumera ubriacadora
ja pe 'l camp se va extenent.

L' esclat de l' artilleria
d' ardiment omplena 'ls cors;
es sa horríssona harmonía
la superba sinfonía
d' una tragedia d' horrors.

Gitant plom ab greu feresa,
los canons han avansat;
ja ben prest en l' acomesa
fará probar sa ardidesa
nostre exércit esforsat.

Ja 'ls tenen á tret de bala;
ara 'ls probarán qui som;
ja ningú sa forsa iguala;
la corneta ja senyala
y 'ls fusells ja escupen plom.

Lluytan ferms, esperant l' hora
d' atacar á la gent mora
cós á cós y ab ardiment,
per llensarlos tots á fora
y assaltar son campament.

A la fi ressona 'l toch
que per tots es veu de gloria,
y entre una pluja de foch
per assaltá 'l camp marroch
s' ou la valenta cridoria.

Com á furias despitadas
embesteixen los soldats
sas bayonetas caladas
s' enfonsan en las pitradas
dels marrochs esparverats.

Ja ningú 's gira endarrera
per mirar qui cau ferit;
corren tots á la trinxera
avansant ab fe sencera,
ab pas ferm y cor ardit.

—Catalans, ha arribat l' hora;
aús, al moro, pit y fora—
crida 'N Prim, ab veu potent,
y á combátrer la gent mora
corren tots ab ardiment.

No deturan son esfors
ni 'ls companys que morts ne jauhen
ni 'ls gemechs esglayadors;
ja saben ells que 'ls que cauhen
volen venjansa y nó plors.

Cada gemech d' un ferit
desperta un clam de venjansa;

com si fos d' *avant* lo crit
encén més son cor ardit
rublert de febre y frissansa.

Ja son prop de la trinxera;
ja s' hi llensan sens duptar;
¡qui 'ls detura en sa carrera!
ben aviat sa rabia fera
los marrochs han de probar.

Prop la muralla artillada
¡llamp de Deu! cau la avansada
en parany enganyador,
dins de fangosa clotada
coberta d' herbas en flor.

Los marrochs des la trinxera
als cayguts van rematant;
mes nostra gent no va enrera,
que cridant ab rabia fera
ab més pit corre en avant.

Ja per terra molts ne jauhen
y la sang ja corre á rius....
més los nostres no 's retrauhen;
los que morts ó ferits cauhen
fan de pont per passá 'ls vius.

—Ha caygut lo comandant,
més; qué hi fát minyons; avant,
sa mort venjansa demana;—
y nostra gent catalana
segueix ab gloria avansant.

Lo plom com pluja menuda
sembra en sas filas la mort,
mes ja En Prim corre a la ajuda
de sa gent tan combatuda
y aixi 'ls crida ab accent fort:

—Catalans, en avansada,
als canons sens temer rés;
avant, minyons; arribada
es ja l' hora desitjada
de cumplir lo que heu promés.

Prenen ells nova embransida
al sentir al General,
y sa veu qu' *avant* los crida
ressona en sos cors ardida
com decret providencial.

Ubriachs de sang y ab bravesa
acometen com lleons,
combatent ab ardidesa
y despreciant la feresa
de las golas dels canons.

En Prim corre al seu devant;
entre 'l fum y 'l foch constant
sembla 'l Geni de la gloria
que 'l camí de la victoria
ab sa espasa 'ls va signant.

Al veure 'l ¡com bull la gent!
¡quins alarits d' alegría!
¡quí 'ls deté en son ardiment!
ja s' hi llensan ab follia;
ja 's desbordan com torrent.

¡Quí detura 'l devassall!
En lo portó hi ha una bretxa...
ja ningú troba aturall,
y En Prim lleuger com la fletxa
l' assalta ab lo seu cavall.

Los catalans enardits
derrera d' ell atrevits

acometen plens de foch,
lluytant cós á cós ardits
contra 'ls soldats del Marroch.

Ja los colps en vá no 's donan,
que cad' un fa un esboranch;
crits de venjansa ressonan
y uns ab altres s' abrahonan
revolcantse en mars de sang.

Rebullint ab furia inquieta
van ferint á tort y á dret,
y en tan fréstega desfeta
quan se tors la bayoneta
fa la feyna 'l ganivet.

En lo ferm de la batalla,
entre plujas de metralla
corre En Prim ab son corcer,
y cent voltas la brivalla
proba 'l tall de son acer.

Al veure 'l lluytar, s' aterra
la turba dels mussulmans,
y creuhen que á ferlos guerra
ha devallat á la terra
lo Sant Jordi dels cristians.

Se declaran en fugida
los marrochs per tot arréu;
si més dura l' embestida
ni un tan sols restava ab vida
per contar dissort tan greu.

Per tot nostres braus soldats
van vencent, lluytant ab gloria;
los marrochs fujen irats
y per nostres esforsats
llú lo sol de la victoria.

Ja las músicas guerreras
tocan la marxa real;
dels marrochs en las trinxeras
ja hi tremolan las banderas
del exércit nacional.

Ja retut resta 'l Muslim;
altra victoria tením;
nostre exércit ha fet feyna;
Espanyols, visca la Reyna,
visca O' donnell, visca En Prim.

D' aquest jorn trista memoria
los marrochs ne guardarán,
y en las planas de l' historia
dará á Espanya eterna gloria
la batalla de Tetuán.

MANEL RIBOT Y SERRA.

28 de Octubre de 1887.

MORT BEN MORT

Quan mon cos aplomat cayga
sobre un llit de quatre posts,
quan mos ulls vidrats no miren,
quan glassat s' ature 'l cos;
porta, amor, vora mos llabis
de ma copa 'l suprém gotx...

Si això no 'm retorna,
pots dir que só mort.

Si la copa no hi bastava,
cridam tú, cridam ben fort;
fés sonar á mes orelles
de la patria 'l sagrat nom,
canta ó plora ses ferides
ab veu d' ira ó be de dol...

Si això no 'm retorna,
pots dir que só mort.

Si la copa no hi bastava,
si la patria m' era poch,
pren la llum de tes mirades,
pren l' incendi de ton cor,
fésme un bes, oh amor, y pósal
en mos llabis, plé de foch...

Si aixó no 'm retorna,
pots dir que só mort.

FRANCESCH MATHEU.

LO CINCH DE MAIG

Morí, y tal com sópita,
quan l' any mortal exclama,
jau sa despulla órfana
de tanta y tanta flama,
aixís la terra, atónita,
totduna ho sap, está;
muda pensant á l' última
hora del home insigne,
no sap quan un alt' héroe
com ell fatal, d' ell digne,
sas colossals reliquias
á trepitjar vindrá.

Brillá ab claror insólita,
lo més gran lloch al áurer;
¡encara 'm sembla véurerlo!
cau, s' alsa, torna á caurer;
mon geni á d' altras cántigas
se veu no barreja;

ma veu no insulta pérfida
ni servilment falaga;
vuy se conmou tristíssima,
vuy que aquell sol s' apaga,
y á sa urna un cant arréncali
que acás no morirá.

D' Italia á las Pirámides,
d' Iberia á l' Alemanya,
com lo llampech, magnífica
creuhá sa gloria extranya;
troná de Scila al Tánais,
de l' un á l' altre mar;
¿fou vera gloria? díguinho
los que vindrán; per are
ab homilesa mística
llohem al Etern Pare,
que sa semblansa máxima
en l' héroe va estampar.

La joya gran, frenética
d' una esperansa inmensa,
l' ambició viva, indómita
que vens tal com se pensa,
l' animan; l' éxit sémblali
follía y vaguejar:
tot ho prová: la gloria
major trempada en ferro,
la fuga, la victoria,
lo regne y lo desterro:
dos cops per terra, víctima,
dos cops dalt del altar.

Alsa sa veu enérgica;
dos segles que 's barallan,
devall de son jou véuhense;
al escoltarlo, callan;
al mitj s' asséu com árbitre,
y es de tots dos senyor;

després la sort tiránica
envers un' illa 'l tira;
y ell deix un solch de gloria,
de por, d' enveja, d' ira
y d' eternals rancúnias
y d' indomat amor.

Com per la testa náufrega
l' onada hi cau estesa,
demunt la qual ab ánsia
lo trist, de la mar presa,
allá d' allá fantásticas
riberas esguardá:
aixís abat á s' ánima
l' aplech de greus memorias.
Si plé de flamas ínclitas
volgué escriurer sas glorias,
ben tost cansada quéyali
al etern full, la ma.

¡Oh! ¡quánts de cops á l' última
claror de tranquil dia,
baixant los ulls, plegánseli
los brassos, detenía
son pas, sa gran historia
tot recordant ensemps!
pensá en las tendas bélicas,
en tantas valls conmosas,
en las brusentas cárregas,
en las legions famosas,
en la fatal república
y en l' obehir á temps.

¡Quí sap si ab tal desgracia
son ánima cansada
desesperá! més célica
ma, vora d' ell baxada,
va durlo á un' altr' atmósfera
hont purs los ayres son;

creuhant las vías fértilas
que rega l' esperansa,
al cel aná, á la patria
que 'ns nostra l' anyoransa,
devant la qual es frévola
la gloria d' aquest mon.

Bella, inmortal, benéfica
fe usada á la victoria,
escriu encar y alégrate'n;
héroe de tanta gloria,
al dishonor del Gólgota,
com ell, may s' acalá;
allunya, donchs, l' injuria
que son sepulcre porta;
lo Deu que damna y premia,
que afanya y que aconhorta,
al lloch hont hi jau l' héroe
son ombra hi va posá'.

JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA.

LA GERMANA DE LA CARITAT

Á MON AMICH N' ANTONI M.ª FÁBREGAS Y ROSAL

Miráula. encara es jove, mes ja totas las galas
y pompas enganyosas del mon ha trepitjat.
Entre 'ls malalts respira, camina entre las balas,
lo cos dintre del hábit y 'l front sota las alas
que forma damunt d' ella son vel sempre nevat.

Dels enemichs exércits per entre la fumera
guareix en las batallas las nafras dels guerrers.
Aquí 'l malalt la crida, allá l' órfen la espera,
y may sa má senyala dels pobles la frontera.
¡Inmensa es sa familia! ¡Sa patria es l' Univers!

La llengua de molts pobles ignora tal vegada.
mes ella 'n coneix una que 's parla tot arreu,
per llabis invisibles als homens ensenyada:
la llengua de la queixa, del plor, de la mirada...
que 'ls infelissos tenen per conversar ab Deu.

Com eura que s' enfila quan va prenent ufana
fins al cimal del arbre, son cor s' es abrassat
á las estesas brancas de la familia humana.
Ningú sab avorrirla; tothom li diu germana.
¡Quín parentiu més íntim ha fet la caritat!

Lo claustre no la tanca; del llir de sa puresa
los delicats aromas va respirant tothom.
No es mare; mes los pobres noyets en l' orfanesa
quan senten de sa boca paraulas de tendresa
rihent entre sos brassos li donan aquest nom.

Lo Cel va concedirli las fibras delicadas
ab que de nostras mares los cors foren teixits,
perque 'ls fillets que llansan algunas d' ell mancadas
de sos virginals llabis rebessen las besadas
y per sos tendres brassos siguessen recullits.,

Los dols y las miserias li han fet un breviari,
per claustre té las tristas parets del hospital:
allí sembra de rosas las vías del Calvari,
allí 'ls malalts la veuhen en mitj de llur desvari
com l' Angel de la Guarda del llit en lo capsal.

La veuhen mentres regna la claretat del día,
la veuhen en las horas pesadas de la nit,
y quan d' un s' apitjora la trista malaltía
ab místicas pregarias li alenta la agonía,
las portas de la Gloria mostrant al seu esprit.

¿Fineix aquí sa tasca? ¿Té sols la missió aquesta?
Més gran Deu li prepara per darli eterna sort.
Miráulos aquells pobles ahir vestits de festa;
avuy son baf hi llansa lo monstre de la pesta,
brandint ab má incansable la dalla de la mort.

Ressó dels colps terribles que va donant la dalla
las horas cauhen tristas de dalt del campanar.
Per tot regna 'l silenci, tothom tremola y calla;

lo cel está tot núvol y sembla una mortalla,
las plassas son desertas y semblan un fossar.

Y mentres tots ne fugen ab planta tremolosa,
tement se 'ls encomane l' alé de llurs germans,
allí 'l seu pas endressa la pobre religiosa,
y ab lo somriure als llabis á llur costat se posa
donantlos assistencia sens treva ni descans.

Y allí fa 'l sacrifici. La pesta s' encomana
y cau com de la branca la flor del ametller.
Ningú canta sa gloria, ningú qui fou demana;
no més la Creu s' aixeca damunt de sa fossana,
¡que 'l mon no té per ella cap fulla de llorer!

Mes no cregau que es morta. Un altra la relleva
que dú son mateix hábit, que té son mateix cor,
y té una fesomía tan dolsa com la seva.
Aixís lo sol se colga, aixís l' endemá 's lleva,
y 'ls éssers que desperta coneixen sa claror.

Del arbre de l' Esglesia la vida sempre dura,
sas brancas son eternas, sa flor es inmortal.
La verge que finava després s' alsa més pura.
Miráula, encara es viva; la seva gran figura
¡ningú pot arrencarla del fons del hospital!

Per tot hont ab veu trista lo sofriment la crida
allí vola amorosa com l' ángel del consol.
Be pot ser desterrada, be pot ser perseguida,
que mentres amarguejin las onas de la vida
blanquejarán sas alas á la claror del sol.

† FRANCISCO CASAS Y AMIGÓ.

MAIG

Al balcó de la Dolors
van los nens á cercar flors,
tots ab lo plat á la má;
com la porta es ajustada,
li veutan tal revolada
que tot ho fan trontollá.

—Dolores!... Ja la hem apresa,—
diu la canalla.—Y sorpresa
perque á la Dolors no veu,
esclata: «Senyor galan,
de la cara de diamant,
¡un dineret per la Creu!...

Ix la Dolors, esverada,
reprenent á la maynada
que crida pel roseret;
mes, al toparlos de cara,
bona dona y trista mare,
los ulls li van á raig fet

—Enguany no vos ne puch dar—
los diu.—Y fentlos entrar,
los mostra al lluny un bressol,
hont, sobre fullas de rosa,
sa filla, morta!... hi reposa
arrebossada pel sol!...

JOAN PONS Y MASSAVEU.

*
* *

Prou sento, mare, que 'm cridas
y 'm dius que sola tens fret,
no t' anyores, vida meva,
que ton fill vindrá ben prest
puig pel mon no hi trova ditxas
sino desenganys crudels.
Prou cerco un cor que 'm comprenga
un cor que comprenga 'l meu
més los cors fan com las rosas
que no esclatan per l' hivern
y ja de cercar 'm canso
y 'm mata lo languiment
y las feridas sagnejan
y no hi val que passi 'l temps
que 'l recort es viu encare
y ho será per sempre més.
¡Oh mare, mareta meva,
y quin dia será aquell
que lluny del mon y sas farsas
restarem los dos solets
voltats no més de tenebras

y á redós del ninxo estret,
mesos, anys, segles y segles,
sens veure la llum may més,
mesos, anys, segles y segles,
per sempre 'ns estimarem.

* * *

Mare meva del meu cor
tos consells ¡qué 'n fan de falta!
des que has mort he anat pel mon
sense saber ahont anava;
des que has mort que s' han secat
á mon pas las flors y plantas
y han passat pera mí 'ls jorns
tots rublerts de nuvoladas;
des que has mort viuhen en mí
los recorts y l' anyoransa
y sento que á dins lo pit
lo meu cor sagna que sagna;
des que has mort tothom me diu
que só esquerb ab las gatzaras,
no enrahono ab los companys
com avans en torn la taula;
si parlo ab los meus amichs
sempre 'ls busco sense mare,
que sols aqueixos m' entenen
y sols aqueixos me planyen.

¡Mare meva que he cambiat;
ni jo 'm conech, Deu me valga!
¡Mare meva del meu cor,
per qué has mort, tant que t' aymava!

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

1887.

LO CANT DEL DESTERRAT

¡Oh patria! Lluny de tu fa temps me trobo
y com més va, més s' omple de tristesa
l' espay de lo meu cor!... ¡Ay com t' anyoro!
¡Si jo ben prop de tu tornar poguesse!...

No trobo aquí ningú que 'm dongui ajuda;
no veig consol... ¡qué trist! La mare meuha
no pot darme l' escalf que ans me donava
quan en sa sina m' estrenyía ab febra.

Me faltan de ma esposa las paraulas
que 'm dirigía á voltas ab dolcesa;
me faltan de mos fills ¡ay! las caricias
que m' omplian de ditxa verdadera.

No tinch de mos germans la companyía
per recordarm los jorns de l' infantesa,
ni tinch de mos companys ¡a las paraulas
que anavan ab las mevas creuhant sempre!

¡Adeusiau!... No 'm queda casi vida!
Pregau per mí...; sols eix consol me resta.
Esposa... mare... fills... germans... ¡jo 'm moro!...
¡Ja no 'm veureu may més... Adeu per sempre!!

s. FÁBREGAS CASANOVAS